

2015-10-23

Ekonomi och styrning
Lena Svensson

Motion 59 Valfrihet i välfärdsystemen

Förslag till beslut

Styrelsen föreslår kongressen besluta

att motion 59 Valfrihet i välfärdsystemen anses besvarad och inte föranleder någon ytterligare åtgärd.

Motionen

Elisabeth Unell (M) ombud för Västmanlands län, Carola Gunnarsson (C) ombud för Västmanlands län, Helene Odenjung (FP) ombud för Västra Götalands län, Monica Selin (KD) ombud för Västra Götalands län har i motion 59 yrkat **att** förbundet i sitt fortsatta viktiga arbete för att utveckla och medverka till förbättringar inom välfärdsområdet ska verka för att brukarinflytandet garanteras och egna val av tjänster utvecklas.

Styrelsen

System som stödjer det enskilda barnet, eleven, brukaren eller patienten utvecklas inom allt fler områden. Inom förskola, skola och primärvård är systemen obligatoriska och regleras i olika lagstiftningar. Inom socialtjänstens områden och inom övrig häls- och sjukvård införs valfrihetssystem utifrån kommunala och regionala beslut. Inom allt fler verksamhetsområden införs och utvecklas nya system som främjar möjligheten att välja.

De olika systemen som stödjer valmöjligheter är relativt nya system som ständigt måste utvecklas vad gäller styrning, uppföljning och ersättningssystem.

Hälso- och sjukvårdslagen och patientlagen uttrycker skyldigheter för landstingen att ge patienter möjlighet att välja. Enligt patientlagen kan primärvård och öppen specialistsjukvård väljas utifrån det utbud som finns i samtliga landsting och regioner.

Skollagen ger möjligheten att välja fristående förskolor och skolor i hela landet.

Från och med 1 juli 2015 gäller enligt kommunallagen 6 kapitlet 8 a § att *När enskilda kan välja mellan olika utförare av nämndens tjänster, ska nämnden lämna information om samtliga utförare om inte annat är särskilt föreskrivet. Sådan information ska vara saklig, relevant, jämförbar, lättförståelig och lättillgänglig.* Motsvarande paragraf finns sedan tidigare i lagen om valfrihetssystem, LOV.

Förbundet arbetar på olika sätt med frågor som rör den enskildes val, många gånger i nätverk med kommuner landsting och regioner som till exempel i Vårdvals nätverket. Brukare och patienter som medskapare är en av förbundets prioriterade frågor 2015.

Motionen ligger i linje med förslaget till kongressens inriktningsdokument där en av visionerna är att år 2020 ska kvaliteten ha ökat liksom medborgarnas möjligheter att göra informerade val inom välfärden. I inriktningsmålet 28 föreslås att SKL ska bidra till att kunskap och metoder för att stärka brukares och patienters medskapande sprids samt leder till utveckling av välfärden.

Förbundet avser att fortsätta stödja medlemmarna i de obligatoriska så kallade valfrihetssystemen samt de medlemmar som väljer att införa och utveckla egna system för att möjliggöra den enskildes val. Likaså i det fortsatta arbetet kring att stärka brukare och patienters medskapande.

Valfrihet i välfärdsystemen

Att ge människor mer inflytande över sina egna liv ger trygghet och stärker självkänslan. Att själv kunna göra sina egna val av olika välfärdstjänster såsom skola, vård och äldreomsorg, Vi menar att det finns en entydig vinst med valfrihetssystem av olika slag för de välfärdstjänster som vi har ansvar för.

Under 2000-talet har en stor förändring skett. Det är nu möjligt med egna val av välfärdstjänster eftersom ersättningen följer med den enskilde och inte verksamheten. Det är den enskildes behov och inte systemet som avgör. Merparten av de förändringar berör skola och förskola där ersättningen är lika och familjerna väljer det som passar dem bäst och inom vården där vårdvalet gjort det möjligt att kunna välja den vård och vårdgivare som man känner förtroende för och inom äldreomsorgen genom LOV att kunna ha rätt att bestämma över vem som kommer hem och hjälper till med den dagliga omsorgen.

Valfriheten har inte enbart gett möjlighet att välja vem man önskar som utförare av välfärdstjänsterna, det har också gett den enskilde rätt att kunna "välja bort" den utförare och tjänst som man inte anser uppfyller de krav man har rätt att ställa på en välfärdstjänst.

Kvalitet och tillgänglighet i en sjukvård för alla

I takt med att vi lever längre och kan behandla allt fler sjukdomar förändras kraven på hälso- och sjukvården. Alliansens utgångspunkt är en sjukvård präglad av kvalitet och tillgänglighet för alla.

Sedan 2006 har tillgången till vård förbättrats. Köerna har kortats och vi har sett en kraftig ökning av antalet vårdcentraler och generösare öppettider. Kvaliteten i sjukvården har också stärkts över tid och patienterna är mer nöjda med vården. Sverige är idag ett av världens bästa länder på sjukvård. Alliansregeringen satsade mer resurser än vad som någonsin tidigare satsats på vården. Apoteksreformen har inneburit fler apotek och bättre service.

Vårdvalet inom primärvården innebar en stor och positiv förändring när det gäller tillgänglighet, innovationsfokus och effektivitet. Vi vill fortsätta denna utveckling och driva på kvalitetsutvecklingen inom primärvården. Trots kortare köer är det alltför många som fortfarande upplever att det kan vara svårt att komma i kontakt med sjukvården. Vi anser att det behövs ytterligare reformer för att stärka patientmakten. Bland annat bör reformer för ytterligare valfrihet övervägas.

Rätt att välja skola

Friskolereformen är en av de viktiga valfrihetsreformer som ökat möjligheten för den enskilde att påverka. För lärare och rektorer har den inneburit nya möjligheter att förverkliga sina pedagogiska ambitioner och det har ökat utbudet av arbetsgivare.

Vi vill slå vakt om alla föräldrars möjlighet att välja skola till sitt barn. Det ska inte bara vara de som har råd att flytta till ett boende nära den skola man tror är bäst för sitt barn som ska ha denna möjlighet. Det fria skolvalet ger inflytande över det egna barnets skolgång. Barn är olika och har olika behov. Föräldrar måste ha rätt att välja men också ha möjlighet att välja bort en skola som man inte är nöjd med eller där deras barn kanske inte trivs. Oavsett ska lika villkor och samma höga krav gälla för alla skolor, oavsett driftsform.

Äldreomsorg med valfrihet

Patienternas och brukarnas behov ska styra utformningen av välfärdstjänsterna. Äldreomsorgen ska präglas av god kvalitet. Rätten till egna val blir ännu viktigare för de äldre vars möjlighet att styra vardagen begränsas av att de behöver omsorg. År 2009 infördes Lagen om valfrihetssystem. LOV. Genom LOV har valfrihet kunnat införas på ett enkelt, tryggt och juridiskt hållbar sätt.

Numera tillhandahålls omkring en sjundedel av välfärdstjänsterna av privata utförare. Ökade valmöjligheter stärker människors egenmakt och gör att det går att välja bort de utövare som uppvisar brister eller otillräcklig kvalitet i sin verksamhet, på samma sätt som man kan välja de som visar hög kvalitet i sitt utförande. Det är inte rimligt att kommuner ska kunna neka äldre valfrihet. Den värdegrund som nu är fastlagd i lag inriktar äldreomsorgen på att varje äldre person ska uppleva största möjliga välbefinnande.

En positiv effekt av det fria valet är att det växer fram alternativ, såsom äldreboenden med inriktning på särskilda diagnoser, språkgrupper eller med HBTQ-kompetens. Vi menar att ambitionen måste vara att fortsätta att utveckla valfriheten på områden där den idag är starkt begränsad för den som behöver omsorg, men självklar för andra. Det gäller t.ex. rätten att välja mat eller färdtjänst. Där till bör valfriheten utvecklas för att ge möjlighet att köpa andra tilläggstjänster för att till exempel åka på utflykt.

Sveriges Kommuner och Landsting, som landets största opinionsbildare, har en viktig roll i att utveckla och påverka för att göra välfärdstjänsterna tillgängliga för alla och medverka till att fler aktörer inom välfärdsområdet kan erbjudas.

Förslag

Med anledning av ovan nämnda föreslår vi SKL kongress besluta

att förbundet i sitt fortsatta viktiga arbete för att utveckla och medverka till förbättringar inom välfärdsområdet verka för att brukarinflytandet garanteras och egna val av tjänster utvecklas.

Elisabeth Unell (M)
ombud för Västmanlands län

Carola Gunnarsson (C)
ombud för Västmanlands län

Helene Odenjung (FP)
ombud för Västra Götalands län

Monica Selin (KD)
ombud för Västra Götalands län